

Malá stěstí Michaely Fukačové

Lubos Stehlík

**"Patří mezi nejpřednější celisty světové třídy...Zprostředkovává hudbu tak, že každý kousek je něžný jako intimní zpověď' ... Charismatická sólistka! ...Fenomenálně nadaná cellistka ...Vnější brilance ji zajímá méně než lahodná vůně a atmosféra a její vytríbená péče o detaily je podložena skálopevně jistým vkusem...Ona je hořící duše, která způsobí, že se hudba vpaluje do publika." Tímto duchem jsou naplněny reakce na koncerty violoncellistky Michaely Fukačové od Stockholmu po Tokio.**

**Telegraficky: velice duchovní člověk - narozena v roce 1959 - vysla z Brna - hudební vzdělání zakončila v Praze - provdala se do Dánska, kde žije od roku 1985 - v roce 1986 byla čtvrtá v prestižní Čajkovského soutěži v Moskvě - 1988 získala Výroční cenu dánské kritiky, 1993 za nahrávku Myslivečkova koncertu českou Gramy Classic - byla žákyní a přítelkyní Mstislava Rostropoviče - hraje na nástroj Carla Tononiho - nenávidí jakýkoliv dril - cestuje po celém světě a přitom má hrůzu z létání - miluje prezidenta Havla, čtení, svou zahrádku, natírání oken a svého svýcarsko-dánského manžela Filipa - mluví sedmi jazyky - má spoustu nahrávek u dánské firmy Kontrapunkt (mimo jiné celého Martinů) ...**

**Podle mého soudu patří mezi světovou violoncellovou spíčku, a přesto o ní v Čechách vědí většinou jen zasloužilci.**

**Dlouho jsem usiloval o rozhovor, abych nějak zkonkrétnil těžko popsatelný dojem hudebního ohňostroje, který mám z poslechu jejích desek. Když jsem nakonec seděl v sídlítním bytě jejích rodičů v Brně a Michaelu poslouchal, měl jsem pocit jakési nepatřičnosti a provinění, že ji vytrhuji ze soukromí, které má tak ráda. S překvapením jsem zjistil, že vlastně ani nemá povahu na své zaměstnání. Je neprůbojná, její image je jí úplně lhostejná a na vrcholu pomyslného hodnotového žebříčku rozhodně není violoncello. Přesto její hudební talent patří v této zemi k nejvzácnějším. Myslenkový svět Michaely Fukačové je zajímavý a možná inspirativní, ale posuďte sami.**

**Jaké byly vaše začátky v Dánsku a jak se tam dnes cítíte?**

Můj příchod do Dánska byl těžký hned z několika důvodů. Jednak jsem opustila vše, co jsem důvěrně znala - Moravu a Čechy, hudební zázemí, rodinu, přátele, rodný jazyk, jednak jsem vstoupila do prostředí, které jsem neznala a Dánsko neznalo mě, a také bez jakéhokoliv finančního kapitálu a bez znalosti jazyka. Zpočátku jsem nezrale hledala chyby jinde, hodně jsem smutnila a tesknila, a tak jsem se často vracela. Asi tak po sedmi letech se bariéry prolomily a také já jsem se mnohému přiučila a snad i zmoudřela a smířila; můj život se stal příjemnějším, respektuji zvláštnosti Dánů a vážím si toho, co je tam krásného. Dnes považuji Dánsko za milou a velice tolerantní zemi, kde mezilidské vztahy jsou mojí povaze svou vstřícností a pozitivností velmi blízké.

**Po příchodu do Dánska jste se ale musela nějak žít...**

...ze začátku jsem se živila hodně špatně. Nežádka jsem musela uvažovat jestli si koupit nebo nekoupit bochník chleba. Dnes vsak jsem za tu zkušenost poznání chudoby vděčná. Samozřejmě jsem mohla udělat konkurs do některého z dánských orchestrů, ale já si chtěla uchovat tvůrčí nezávislost a možnost hrát sólově. Měla jsem pocit, že když si sednu do nějakého orchestru, tak z něho už nevylezu. Raději jsem se několik let existenčně "patlala" a věřila, že za čas přijde změna. Po Čajkovského soutěži to už bylo výrazně lepší.

**Začínala jste jako klavíristka a posléze jste přesla k violoncellu. Nezklamalo vás poznání, že nemůžete na cello dosáhnout téhož jako na klavíru?**

Když musím cvičit sama nový part,tak si dodnes někdy říkám, jakou výhodu mají klavíristé v podstatě již hotovou hudbou v klaviatuře. Na druhé straně jsem velmi vděčná geniálním tvůrcům violoncella za možnosti, které nám hráčům jejich výtvar poskytuje: obrovský rejstřík barev, charakteru smyku, vibráta a možnost nepřetržitě zpěvné kantilény, kterou se lze přiblížit kráse zpěvu. Dnes už mi cello jaksi přeslo do krve a stalo se mým nástrojem a působí mi radost

vyjadřovat se právě skrze jeho specifické možnosti. Pocit úplnosti mám však až s příchodem doprovázející harmonie orchestru nebo klavíru.

### **A proč právě cello?**

O tom je už tolik legend, že nevím, co z toho vybrat.

### **Tak třeba tu pravou...**

Ony jsou všechny pravé. Trochu to bylo z praktických důvodů, protože jsme cello doma měli: ve čtrnácti mě připadalo přitažlivé i tím, že když s ním půjdu po Brně, tak budou vsichni vědět, na co hraju; také moji dva nejlepší kamarádi byli cellisté. Vedle toho zde byla řada praktických impulsů - v tehdejší obtížné době jsem s politickým profilem mých rodičů neměla sancí dostat se na gymnázium, takže hudba mě měla zachránit před rolí květinářky nebo drogistky a violoncello jako orchestrální nástroj mě uchovalo naději na BROLN nebo jiné uplatnění. Cello se mi přirozeně líbilo, ale objev nebo zjevení to rozhodně nebylo... Prostě jsem nasla nástroj, který mi seděl jak fyzicky, tak i muzikantsky. Víte, řeči o tom, jak je to těžký nástroj mi připadají směšné. Pro mě je strasně lehký a myslím, že se na něj nemusí moc cvičit. Uznávám ale, že je to pocit hodně individuální.

### **Traduje se o vás, že jste to s cvičením jako student nepřeháněla...**

Fakt je, že jsem necvičila a dodnes nechápu, jak je to možné. Dlouhou dobu jsem dokonce měla mindrák z toho, že necvičím tak jako ostatní: přece to k tomu patří sedět čtyři i více hodin u nástroje. Zkusila jsem kolegy napodobovat, vstávala ve čtyři ráno a cvičila na konzervatoři od pěti do osmi, ale nemělo to smysl a stejně jsem pak odpoledne prospala. Nakonec jsem se podřídila svému rytmu a citu pro to, co je pro mě optimální. Dodnes mám tyto extrémy. Třeba když nemám koncert, tak na cello nesáhnu třeba čtrnáct dní a pracuji doma na zahrádce a pak tomu zase věnuji dny i noci.

### **Máte v přípravě nějaký systém?**

Spíš ne. Nedávno jsem hrála s BBC koncert Waltona, který jsem vůbec neznala a měla jsem na nastudování asi čtyři týdny. Poslechla jsem si nějaké jeho skladby, přečetla noty a zjistila, že je to strasně lehké, tak jsem je odložila. Po několika dnech mě začalo chytat špatné svědomí a říkám si jestli to je skutečně tak lehké. Tak jsem si je vzala a přirozeně zjistila, že to vůbec není lehké, že je tam spousta věcí, které musím připravit a vymyslet. Pak přišla skutečná dřina. Po několika dnech nebo i týdnech pak nastane okamžik, kdy přichází dílčí kulminační vrchol a vše záleží na momentálním psychickém stavu, koncentraci na pódiu. To je rozhodující moment, platné zůstává to, co ze sebe člověk dokázal vydat právě na pódiu.

### **Jste perfekcionistka?**

Ano, mám ráda, když je všechno v pořádku. To je jedna z mých malých nemocí a je stále výraznější. Život může být totiž velmi ulehčen a příjemněn, když vše funguje a člověk není strháván do řetězových reakcí frustrace, zaviněných třeba jen malou nedbalostí, nepozorností, nedomyšlením důsledku. Chce to cvik, a tak se snažím uvědomovat si nebezpečí těchto lavin již v zároku a vytvářím si co nejharmoničtější a co nejfunkčnější prostředí a vztahy.

### **Pojmy sláva, úspěch jsou většinou spojovány s pojmem kariéra. Co tato slova znamenají pro vás?**

Moc málo. Protože jsem si úspěchu poměrně užila, mohu mluvit z pozice toho, kdo ví, jak chutná úspěch či oslavování po koncertě. V Dánsku jsem byla v jednu dobu dokonce obecně slavná. Sláva však nechutná nijak. Je mi úplně jedno, jestli o mě ví sto lidí v sále nebo milión v celém státu. Na hraní je pěkná sama muzika a dobrý pocit, když cítím po koncertě, že se mi lidi podařilo vtáhnout do hudby.

### **Kdybych předeslou otázku zobecnil na život jako takový, tak co je pro vás důležité?**

... samotný život, netrčet u nějakých názorů a hledat.

### **Přemýslíte o budoucnosti?**

Dost málo. Učím se přijímat život jaký je a nekomplikuji si ho přemýšlením o tom, co by mohlo být nebo co se může stát. Jsem vděčná za to, co je, co prožívám právě teď. Čím méně si maluji, co by mělo být, tím krásnější život vychází. V tom jsem se už hodně změnila. Dřív jsem úspěchu a

úspěšnosti asi jako každý mladý člověk přikládala význam a snila svůj sen. Nastěští pro mě jsem poznala, že v úspěchu jako takovém žádná hodnota není. Toto mi už nic neříká. Nejsem však nihilista, a proto mi není jedno, jestli se lidem koncert líbí nebo nelíbí. To však není otázka úspěchu, ale odpovědnosti vůči těm "chudákům", kteří na koncert přišli.

### **Trpíte trémou?**

Střídavě: záleží na prostředí, orchestru... V Praze vždycky, v Japonsku méně. Když už na mě tréma leze, tak se sama sebe snažím přesvědčit, že musím zapomenout na osobní ambice, že o ně nejde, že když se mi něco nepodaří, tak je to moje osobní pýcha - prostě zapomenout na sebe. To je pozice, která mi v poslední době pomáhá. Druhý pomocný myšlenkový postup je hrozba imaginární realitou, maluji si v duchu daleko horsí situace, které by mě mohly potkat (například let letadlem), než je vystoupení na koncertě. Je to ale opravdu velmi různé, někdy mi připadá zahrát koncert jako ta nejlehčí a nejradostnější věc na světě a někdy je to jako bych měla slézt Himaláje.

### **Vedle psychické náročnosti je vaše povolání náročné i fyzicky...**

Jedna věc je nosení nástroje a zavazadel, druhá věc je cestování. Když mladý člověk začíná, většinou si neuvědomuje, že se z něj za čas stane cestovní kancelář, která bude neustále shánět různé spoje po světě. Jestě poměrně nedávno jsem to brala dost těžce a říkala si, jestli stojí za to, nebýt doma, nemít svůj klid, svoje prostředí, přišlo mi hrozně divné, že se tak hemžíme po světě, lítáme z jednoho místa na druhé, spotřebováváme spousty benzínu a nechtělo se mi tohoto mraveniště se zúčastnit, Musela jsem vážně zpytovat sama sebe, proč to vlastně dělám, jestli mám provozovat tohle odjíždění a příjíždění, protože mi cestování začalo říkat čím dál tím méně. Navíc s tím mým letadlovým handicapem se někdy "přistrachám", desetkrát přestoupím, ruce mám vytahané jako opice, přijedu na hotelový pokoj, který je téměř stejný jako ty ostatní. Během pobytu mnoho kontaktů s lidmi nemáte, jste většinou sám. Většina muzikantů tuhle prázdnotu hotelových pokojů dobře zná. Já si vypomáhám zásobou knih. Patří to samozřejmě k nasemu povolání, které má jako každé jiné své radostné i stinné stránky. Když je člověk šťasten doma, ve svém prostředí mezi nejbližšími, připadá mu těžké, že musí kvůli zhruba hodinovému vystoupení být třeba týden mimo domov. A těch týdnů jsou samozřejmě během roku spousty.

### **Máte recept i na problém létání?**

Ne - to zatím nezvládám. Nepomáhá ani alkohol, který si v letadle hojně objednávám: všechno doslova padá, cítím se jako ten nejubožejší tvor, opustí mě veskeré síly a jakákoliv rozumová zdůvodnění jsou pryč. Ne, že bych nevěřila, že doletím, ale málo věřím v té propastné prázdnotě kolem tomu kousku kovu, jenž je pospojován sroubky a nýty. Nwpomáhá ani argument lodi, auta nebo Země letící v prostoru. V letadle vždycky všechno kontroluji, hlídám podezřele a nemluvně vypadající lidi s kufříkem a je-li to možné (třeba se SAS), přečkám cestu v pilotní kabině, kde mám větší pocit kontroly. Jednou jsem dokonce možná i přispěla k úspěšnému konci letu, když jsem se před jedním přistáním v Kodani žertem zeptala pilota jestli má skutečně vysunutá kolečka. Vzhledem k tomu, že okamžitě zatáhl za nějakou páku tak asi neměl. Třeba jsem tehdy zachránila letadlo. Kdo ví?

### **Působíte vedle "cestovní kanceláře" také jako kancelář koncertní?**

Jak se to vezme. V Čechách a na Moravě mi většinou zajišťuje koncerty brněnský ARS koncert, kromě toho mi zprostředkovali řadu koncertů v Německu, ve Francii a v Beneluxu. Některé mé skandinávské koncerty mi vybavuje jedna agentura ze Stockholmu a kromě toho nově spolupracuji s koncertní agenturou v Londýně. Musím však říci, že většinu akcí mi nabízejí přímo buďto orchestry nebo dirigenti, protože mě buďto slyšeli hrát nebo mají dobré reference. Tak jsem se dostala přes skotský BBC v Glasgowě do Skotska a Anglie nebo přes NHK do Japonska. Stejnou cestou jsem zvána i na různé festivaly.

### **Více než s orchestry se stýkáte s dirigenty a s klavíristy. Jak s nimi vycházíte?**

Když cítím atmosféru konstruktivní spolupráce, tak mohu svůj názor po dohodě s dirigentem prosazovat. Jestliže vidím, že proti mé koncepci stojí s odlišným postojem osobnost, která není

ochotna diskutovat, případně ustoupit nebo hledat kompromis a kde by přijetí mého názoru bylo pouze chtěné, pak v zájmu dobré atmosféry raději ustoupím já, protože nejsem bojovníkem za každou cenu. Nastěští s velkou většinou dirigentů nemám žádné vážnější problémy a spolupráce je velmi příjemná. U komorních spoluhráčů mám v podstatě svobodu výběru, takže hraji s těmi, které mám ráda a kteří mě inspirují.

### **Je vám některé hudební období bližší než ostatní?**

Myslím, že ne. Nevyhýbám se žádné části violoncellového repertoáru: prioritní je pro mě vždy ta skladba, kterou momentálně hraji. Každé dílo vyžaduje samozřejmě odlišný způsob uchopení. Dobře se cítím v romantice nebo hudbě 20. století, ale stejně rád se ponořím do hudby starsích mistrů.

### **Co hudba "nevážná"?**

Když mám příležitost, tak se dovedu nadchnout jakýmkoliv žánrem. Můj výběr je ale namátkový: přiznávám se, že nesleduji, co se v hudbě "nevážné" děje. Přesto jsem svého času poslouchala skupinu Queen, písničky Steva Wondera nebo Ivana Mládka. Mám ráda jazz s jeho rytmickou mnohotvárností a obdivuji improvizáčnické umění jazzmenů. Když mě něco čímkoliv zaujme, jakoukoliv kvalitou, tak se tím potěším. Na druhé straně mě rusí hudební kulisy v restauracích nebo obchodech. To pak okamžitě odcházím.

### **Znamená pro vás něco současná snaha po autenticitě?**

Co je to autenticita? Jestliže je to snaha po ryzosti a pravdivosti projevu, pak ano, jestli snaha po napodobování či kopírování něčeho, co bylo, pak ne. Interpretaci posuzuji podle toho, jestli mě její obsah zaujme. Zda-li je to "autentické" nebo "neautentické" mě nezajímá. Hudbu tedy nevnímám intelektuálně, ale srdcem. Z nástroje, na který hraji, se snažím dostat vždy ideální tvar, jak to cítím já, jinak to snad ani nelze. Tento ideál se může měnit, je poplatný času, době, ve které žiji. Každá skladba se dá zahrát mnoha přesvědčivými způsoby. Muzikanti stejně vycítí, že totéž, co u Dvořáka si nemohu dovolit třeba u Haydna, co si žádá hudební jazyk Bacha nebo Sostakoviče. Myslím, že nad tím není třeba spekulovat, neboť stejně jako se frázování člověk nenaučí z knihy o frázování, nevyčte ducha hudby z učených knih. Potom nezbyvá, než se nechat pokorně vést hudbou.

### **Sama říkáte, že váš život není jenom hudba. Co je tedy ta další část?**

Jsem vášnivý čtenář, takže vždycky když přijedu do Brna nebo do Prahy, nakoupím horu knih, ráda maluju, a to jak obrazy, tak třeba okna nebo dveře. Od té doby, co jsem se přestěhovala do přírody, je ze mě aktivní zahrádkář, pěstuji hlavně květiny a různé keře, prostě překopávám, vykopávám, okopávám a zakopávám. A jako člověk dnešní technické civilizace dokážu taky naprosto propadnout říši computerů. Jinak využívám toho, co je v Dánsku nejkrásnější a téměř dominantní - a to je moře. Pokud to zdejší severské klima dovolí, tak plavu, nebo se alespoň projíždím na lodi. Pohledu na moře se nikdy nemohu nabažít; každý den, každou hodinu odráží jinou barvu a jinou náladu. Minulý rok jsem se pak aktivně setkala s rybařením, což je oblíbená kratochvíle Dánů. Můj manžel mě přiměl k tomu, abych si obstarala rybářský lístek. V deset ráno jsem si ho koupila a v jedenáct jsem vylovila dvanáctikilového lososa a zařadila se mezi nejslavnější rybáře v dánských vodách. Tolik fotografů a reportérů jsem po žádném koncertu neviděla.

### **Během svého uměleckého putování po světě jste poznala řadu skvělých muzikantů. Kdo se vám vybaví nejdříve?**

Mstislav Rostropovič. Když ho poznáte jako člověka, úpně vás okouzlí. Je to ohňostroj. Když si zpětně vzpomínám na příhody, které jsem prožila v jeho blízkosti, pak znovu nacházím nová poučení, nové pohledy na život a skrytou moudrost. Chvilky s ním nebyly jenom hra na violoncello, on přeoral moje myšlenky a rozšiřoval můj myšlenkový obzor v době, kdy jsem to nejvíc potřebovala. Navíc je to v pravém slova smyslu univerzální cellista. On sám říká, že nejprostsí věci jsou nejpůsobivější. Vzpomínám si, jak mi jednou svůj přístup ke hraní přiblížil obrazně takto: "Podívej se třeba na Shakespeara. Toho mají rádi Evropané, Afričané, Australani, Japonci, vsichni ho chápou, protože láska, nenávisť, žárlivost jsou elementárními částicemi lidského života. Když vezmes třeba

Zweiga nebo Kafku, budou se líbit třeba jenom Evropanům. Já chci hrát tak, jako psal Shakespeare, aby se to líbilo všem." To je Rostropovičova přesná vizitka. Kdybych měla být konkrétnější - jeho lidská kvalita a velikost se promítá i do techniky: do intonace, vibráta a do tvoření nosného, zpívajícího tónu. Rostropovičův vnitřní ideál se projevuje i v důrazu na velké linie, které se nedrobí do sledu detailů. Jeho neustálé hledání objektivnosti výrazu je nesmírně inspirující.

#### **Máte čas sledovat z tak velké dálky naši politickou scénu?**

Téměř ne. Díky knihám znám pana prezidenta Havla a nesmírně si ho vážím. Jsem šťastná, že máme takového člověka a těším se z toho, že má ve světě tak dobré renomé. Prostě mu věřím a cítím v něm záruku pravdivosti. Mezi své přátele řadím i pana Dientsbiera, který mě v Dánsku navštívil. hrozně toužil po procházce na mořských útesech, a přestože byla fujavice a lilo jako z konve, nedal se odradit a my jsme s ním - promočeni na kost - slézali místní útesy.

#### **Není vám líto, že v Čechách hraje málo?**

Ne. Už jsem vám řekla, že jsem přijmula život takový, jaký je a na dvou lodích se plout nedá. Samozřejmě si toho vážím, když mě třeba Česká filharmonie pozve k hostování, ale tím, že jsem se odstěhovala do Dánska, přijala jsem určitý úděl a ocitla jsem se mimo českou scénu. Beru to jako realitu.

#### **Chtěla byste se jednou vrátit?**

Když jsem přišla do Dánska, byla ve mě taková zvláštní směs strachu ze ztráty vlastní identity a stesku. Léty se tento pocit měnil v určitý nadhled k rodné zemi a po roce 1989 jsem dokonce vážně uvažovala o návratu. Dnes už takové plány nemám, i když nemohu vyloučit, že se jednoho dne vrátím; palčivá touha to však není. Cítím se prostě doma vsude tam, kde je mi dobře. Navíc svou identitu už nehledám v okolním prostoru, ale pouze v sobě.

#### **Doposud jsme téměř neustále mluvili o roli cellistky, co však role ženy a matky?**

Jako žena jsem teď nesmírně šťastná, protože mám krásné manželství... Děti bych samozřejmě jako každá žena chtěla mít, ale to nejde naplánovat. Až přijdou, tak je rozhodně kvůli kariéře neodstrčím na vedlejší kolej. Formování a výchova dítěte je určitě to nejkrásnější a nejodpovědnější povolání na světě. Dokážu si docela dobře představit krásný život i bez sólového hraní na violoncello.